

הרב יהודה בהרב

שיטת הרמב"ם בענין חזקת ג' שנים

ראשי פרקים

1. באור הכלל: "קרקע בחזקת בעליה עומדת"
2. הטעם של חזקת ג' שנים
3. נפקא מינות משיטת הרמב"ם
4. שלמות החזקה, רציפותה ובלעדיותה
5. חזקה הראויה לקנין
6. תפיסה בקרקעות
7. סיכום

1. ביאור הכלל "קרקע בחזקת בעליה עומדת"

כתב רבינו (הלכות טוען ונטען יא, א):

"כל הקרקעות, הידועות לבעליהן, אעפ"י שהן עתה תחת ידי אחרים, הרי הן בחזקת בעליהן. כיצד? ראובן, שהיה משתמש בחצר, כדרך שהעם משתמשין בחצרותיהן, דר בה, ושוכרה לאחרים, ובונה וסותר, ואחר זמן בא שמעון וטען עליו ואמר לו: חצר זו, שתחת ידך - שלי היא, ושוכרה היא בידך, או שאולה, או גזולה. והשיבו ראובן: שלך היתה, ואתה מכרתה לי, או נתתה לי במתנה. אם אין עדים לשמעון, שהיתה ידועה לו - ישבע ראובן היסת ויעמוד במקומו.

אבל, אם הביא שמעון עדים, שחצר זו שלו היתה - הרי היא בחזקת שמעון, ואומרים לראובן: הבא ראיה, שמכרה לך או נתנה לך. ואם לא הביא ראיה, מסלקין אותו ממנה, ומחזירין אותה לשמעון, אעפ"י שאין ראובן מודה לשמעון, שהיא היתה שלו, שהרי יש עדים לשמעון".

בהלכה זו מסביר הרמב"ם את הכלל, המוזכר בש"ס כמה פעמים:

"קרקע - בחזקת בעליה עומדת"¹. וכבר העירו האחרונים, שמוכח

1. ר' בכא מציעא קי.

מרש"י במסכת סוכה, שהלכה זו - גזירת הכתוב היא: "אינה קנויה לגזולן בשום יאוש, דלעולם בחזקת בעליה היא, דמקראי נפקא לן בהגוזל בתרא...".²

אמנם, מדברי רבינו נראה, שאין לקשור את ההלכה, ש"קרקע אינה נגזלת", הנלמדת מפסוקים, עם ההלכה "קרקע בחזקת בעליה". ראייה לכך יש מפרק ט מטוען ונטען הלכה ד:
"אבל, דברים, העשויים להשאל ולהשכיר - לעולם הן בחזקת בעליהן" (וכן בפרק ח הלכה ג).

טעם הלכה זו, אם כן, המשותף לקרקעות ולמטלטלין, העשויים להשאל ולהשכיר, הוא, שמן הסתם, עצם ישיבת אדם בקרקע, אף שהוא נוהג "כדרך, שהעם משתמשין בחצרותיהן", יכולה לנבוע מסיבות רבות: שכירות, שאילה, או אפילו מחילה. ממילא, לא שייך לומר "חזקה: מה שתחת יד אדם - שלו", ואף שהקרקע היא "תחת ידו". מבחינה מציאותית (כל' רבינו), אין תפיסתו כלום כנגד מרא קמא, אולם, בהעדר מרא קמא, אכן "נשבע ראובן היסת, ויעמוד במקומו", שהרי יש לו טענה, וחזקתו עדיפה על פני אדם בלתי ידוע.³

בנקודה זו חולק הרמב"ם על הרשב"ם⁴, הסובר, שברגע שהודה המחזיק שהיה מרא קמא - אינו נאמן לטעון "קנייתיה ממך", אא"כ יש לו חזקה, או לפחות טענת חזקה. בכל זה, לפי הרמב"ם, אין צורך. המחזיק בקרקע נחשב לבעלים אפילו מיד, אולם, ברגע שידועים הבעלים, הסברא נותנת, שהקרקע בחזקתם.
מהו, אם כן, הטעם של חזקת ג' שנים?

2. הטעם של חזקת ג' שנים

והנה, בטעמה של חזקת ג' שנים ישנה סוגיא שלמה בריש "חזקת הבתים", ובסופה מסיק רבא:
"שתא קמייתא - מזדהר איניש בשטריה, תרתי ותלת מזדהר, טפי לא מזדהר".

2. סוכה ל: ד"ה וקרקע אינה נגזלת 3. כמבואר בכתובות דף טו: "שהפה שאסר הוא הפה

שהתיר" 4. ב"ב דף ל: ד"ה זיל

נחלקו הראשונים ביחס לדברי רבא: יש שנקטו, שטעם זה עצמאי, ואינו קשור לטעמים, שנזכרו מקודם בסוגיא. ביניהם הרשב"ם המסביר את טעמם של רבנן בדף לו: (ד"ה זו):

"דעד שלש שנים מזדהר איניש בשטריה ... דלא אזיל בתר לקיטת ג' פירות של ג' שנים אלא ג' שנים שלמות בעינן בכל דבר, ומשום דאין אדם נזהר בשטרו יותר מג' שנים".

לעומתם, הרשב"א ועוד ראשונים סוברים, שטעם זה אינו עצמאי, אלא, "מיגד אגיד" בטעם שלפניו - "שתא קמייתא לא קפיד איניש, תרתי - לא קפיד, תלת קפיד" - אמנם, יש כאלה המקפידים מיד, אולם גם לגביהם החזקה תהיה רק בג' שנים, שהרי רוב העולם שומרים שטרותיהם עד ג' שנים, שהרי אינם יודעים מהי מדת הקפדתו של המערער. ממילא, חזר הדין לשלש שנים לכל אדם. אולם, תתכן מציאות של חזקה בפחות מג' שנים: דקל נערה, שידוע הוא לכל העולם, שאכילתו מהירה יותר, וממילא, גם שמירת השטר היא פחות מג' שנים.

מהי דעת רבינו במחלוקת זו? בהלכה כ' מבחין הרמב"ם בין הכלל הקודם של "קרקע בחזקת בעליה", לבין המצב החדש, שנוצר ע"י החזקה, וזוה לשונו:

"כמה דברים אמורים, שמצריכים ראובן להביא ראיה או יסתלק? בשלא נשתמש בה זמן מרובה. אבל, אם הביא עדים, שאכל פירות קרקע זו שלש שנים רצופות, ונהנה בכולה, כדרך שנהנין כל אדם באותה קרקע, והוא, שהיה אפשר לבעלים הראשונים, שידעו בזה שהחזיק ולא מיחו בו, מעמידים אותה ביד ראובן ..."

ההבחנה העקרונית בין "זמן מרובה" לבין "זמן שאינו מרובה" מלמדת, שחזקת ג' שנים עניינה יצירת בעלות מכח סברא - דאורייתא - שהרי, "זמן מרובה" מוכיח, שאכן יש כאן העברת בעלות. יש כאן המשך לדברי רבא הראשונים: עד שלש שנים אין אדם מקפיד; ולא הזכיר הרמב"ם בהבחנה עקרונית זו את ענין השטר. בודאי, שמכאן נראה, דלא כמו שכ' בעל "קצות החושן" (סי' קמ"ט"ב), שדעת הרמב"ם בחזקת ג' שנים, שהיא תקנת חכמים. ברור, שכשם שחזקת מטלטלין היא מן התורה, כך חזקת קרקעות לאחר ג' שנים היא מן התורה.

הרמב"ם מתייחס אמנם לנושא השטר, אך רק בהלכה ד: "מפני מה אין אומרים לראובן, אם אמת הוא הדבר, שמכר לך או נתן לך במתנה, למה לא נזהרת בשטר שלך? מפני שאין אדם נזהר בשטרו והולך כל ימיו, וחזקה, שאין אדם נזהר בשטרו אלא עד שלש שנים, וכיון שרואה, שאין אדם ממחה בידו - שוב אינו נזהר".

דברי הרמב"ם טעונים באור: טעם החזקה - מפני השמוש המרובה, המעיד על בעלות. אולם, על מנת שלא תהיה רעותא של "אחוי שטרך", מחדש רבא, שעד שלש שנים נזהר אדם בשטרו". את הביטוי של הרמב"ם: "הואיל ולא מחית - אתה הפסדת של עצמך" (וכן בהלכה ה), אין לפרש כמובן של תקנה (כפי שטוען ה"קצות"), אלא, הננו מצפים, שתנהג בדרך מסוימת, ומי שלא נהג כך - הפסיד.

3. נפקא-מינות העולות משיטת הרמב"ם

א. שבועת היסת

נחלקו הראשונים בשאלה, האם חזקת ג' שנים זקוקה לשבועת היסת. רבינו יונה סובר, שאין צורך בשבועת היסת, שהרי "חזקה במקום שטר קיימא". אולם, הרא"ש (פ"ג י"ז) מגדיר אחרת וחולק: "נהי דחזקה במקום שטר עומדת, היינו לענין זה, שאין מוציאין הקרקע מתחת ידו... דמסתמא, על חזקת קרקעות נשבעין, כמו שנשבעין על חזקת מטלטלין".

הרמב"ם, בעקבות רבותיו, הר"י מיגש והרי"ף בתשובה, פוסק, ש"ישבע ראובן (המחזיק) ויפטר" (פרק יא הלכה ד). כלומר, אין החזקה הוכחה כמו שטר, שאינו זקוק לשבועה, אלא, החזקה היא המשך למעמד משפטי של חזקה. במטלטלין מיד, ובקרקע - "בזמן מרובה", דהיינו, ג' שנים.

ב. חזקה בלא טענה

כתב רבינו (פרק יד הלכה יב): "כל חזקה, שאין עמה טענה - אינה חזקה. כיצד? הרי שאכל פירות שדה זו כמה שנים, ובא המערער ואמר לו: מאין לך שדה זו, שלי היא. השיבו ואמר: איני יודע של מי היא, וכיון

שלא אמר לי אדם, ירדתי לתוכה - אין זו חזקה, שהרי לא טען, שלקחה או שירשה. אעפ"י שלא טען - אין מוציאין אותה מידו, עד שיביא זה המערער עדים, שהיא שלו".

עי' במאירי (דף מא), שהביא, שי"א, שמוציאין מיד המחזיק בלא טענה, שהרי, ברי ושמא - ברי עדיף. אם היה בחזקה ראייה, הרי בהעדר טענה, שהוא עצמו מטיל ספק בהחזקתו, א"כ, מסתבר, שהיה הודאי מוציא מן הספק. אולם, אם נראה בחזקה המשך למוחזקות - א"כ, קיי"ל, שברי מול חזקת ממון אינו מוציא משמא⁵.

בנקודה זו יש להעיר שתי הערות:

האחת: בפשט דברי הרמב"ם פה התקשה הנתיבות (קמו, ט), מהמבואר בפרק טו הלכה ד, שבספק ממון ובא השלישי ותקף - מוציאין מידו, והרי זה כמחזיק בלא טענה? ותירוצו דחוק למעין. ובספר "שער משפט" (קלט, ב) ביאר היטב דברי רבינו. כאשר עוד לא נתעורר ספק, אזי המוחזקות מכח הספק טובה נגד מרא קמא. לעומת זאת, לאחר שנולד ספק שמא זה של הראשון, ובא השני ותקף בלא טענה - מוציאין מידו. השניה: הב"ח מעיר על דברי הרמב"ם הללו, שדין זה גם במצב, שלא החזיק ג' שנים. ואנכי לא כן עמדי, דהרמב"ם במפורש כתב: "הרי שאכל פירות שדה זו כמה שנים (דהיינו שלושי!)". וללא חזקה - ברי ושמא ברי עדיף, כשטת המאירי. אמנם, יש מצב, שזוכה מכוח טענת ברי ללא חזקה, אך זה בצרוף מיגו. אך ללא טענה ובשמא, אף שיש לו מיגו, אינו מועיל, ומכיוון שלשני יש טענת ברי, א"כ, ברי ושמא ברי עדיף.

4. שלמות החזקה, רציפותה ובלעדיותה

שלושה דינים נאמרו בחזקה: שתהיה שלמה, לא מקוטעת (בזמן), שתהיה רצופה ולא מפוזרת, וכן, שתהיה בלעדית - ללא שותפים.

א. שלימות

כתב רבינו (יב, א):

"שלוש שנים, שאמרנו, מיום ליום, אפילו היו, חסר יום אחד - לא החזיק, ומסלקין אותו ממנה".

5. ב"ק קיב., רמב"ם טו"נ א, ט

וכתב בעל חידושי הרי"ם: "וכל מדות חכמים מצומצמות הן". הנה, כבר אמרנו, שיסוד חזקת ג' שנים הוא מן התורה - כחזקת ממון במטלטלין. אולם, צדק חידושי הרי"ם. מן התורה, החזקה נוצרת "בזמן מרובה", אולם, הקביעות של שלוש שנים - בדוקא היה של חכמים ובכך - מיום ליום, ואפי' חסר יום אחד אינה חזקה.

לעומת החמרה זו, ממשיך הרמב"ם ואומר:

"בד"א? בקרקעות, שהן עושין פירות תדיר. אבל שדה הבעל, שהיא שותה מימי גשמים בלבד, ושדה האילן - אינם מיום ליום. אלא, כיון שאכל שלוש תבואות ממין אחד - הרי אלו כשלש שנים" (שם).

לעיל אמרנו, שהרמב"ם מסכים לרשב"א, שחזקה מטעם "הקפידא". והנה, בנקודה זו מביא הרשב"א בשם ר"ת, ש"מיום ליום" - אין הכוונה דוקא, אלא, "כדרך שהבעלים רגילים". אולם, הרמב"ם, בודאי, חולק על הגדרה זו, שלדעתו בענין שלמות לא שייך "כדרך שמחזיקין", שהרי, כל יום, שנצרך להצטרף, הוא חלק מהג' שנים. מאידך גיסא, בסיפא של דברי הרמב"ם, הרשב"א חולק - ג' שנים בשדה אילן צריכות להיות ג' אכילות שלמות - ויתכן, שהדבר יקח גם יותר מג' שנים. נראה לומר, שהרמב"ם והרשב"א חולקים כיצד לתרגם את העקרון של ג' שנים למעשה. לפי הרמב"ם, שלש שנים הן, בעצם, ג' עונות שלמות, ובבית, ג' שנים שלמות, ללא הפסק יום. לרשב"א, אפשר להקל בענין "מיום ליום", אך, ברגע שאמרנו "ג' שנים נזהר בשטר", זה לא פחות מג' שנים, וגם בדבר, שאינו עושה פירות תדיר. (עיי' לו: וברשב"א שם).

ב. רצופות

כמהשך לשיטת ר"ת דלעיל, שהכלל "כדמחזקי אינשי" נכון גם לגבי זמן החזקה, מחדש הראב"ן עוד יותר מזה: באתרא, דמוברי באגי, אפשר לעשות חזקה בשלש שנים, "דהא אחזיק, כדאחזקי אינשי בני המקום" (הגהות מיימוניות יב, ד). הרמב"ם, כמובן, אינו סבור כן, וז"ל (יב, ד):

"הרי שהחזיק והובירה ... כמה שנים - לא החזיק. היה דרכן של בני אותו מקום לחוביר - הרי זה החזיק"

לאור זאת, נבין את דברי הרמב"ם בסוגית "רצופות", שנתקשו בה כבר ראשונים. הגמ' (כט.) שאלה: כיצד יתקים התנאי של "רצופות" בבתים, שאין עדות על הלילה? ותירצה: "שיבכי מידע ידעי ביממא ובליליא" (לאכיי) או שוכרין (לרבא). על זה אמר מר זוטרא: "אי טעין: ליתו תרי סהדי ליה, דדר ביה ביממא ובליליא - טענתיה טענה". הרמב"ן מפרש: בטענת ברי, שהרי בסתמא "כיון שהעידו על הימים, אפילו יאמרו: אין אנו יודעים על הלילות, מסתמא, כיון שדר בימים - דר נמי בלילות" (תוס' כט. ד"ה "אמר מר זוטרא"). לרבינו תם: אם אמר המחזיק סתם, שגרתי ג' שנים בחזקת ימים ולילות "אעפ"י שלא ראו ממש, אלא, שכל שעה, שהיו נכנסין, היו רואין אותו". לעומת כל הגישות האלה, עומדים דברי רבינו (יב, ב).

:

"הביא עדים, שהיה דר בחצר זו שלש שנים, או ששכרה שלש שנים - הרי זו חזקה. טען בעל החצר ואמר: שמא לא שכן בה ביום ולילה ... הרי זו טענה, ואומרים למחזיק: או הבא עדים, ששנים הללו גמורות ביום ובלילה, או הסתלק"

אף שברוך כלל טענת שמא איננה כלום, דאם יש זכות לטענת שמא, גם בי"ד טוען אותה, כאן זה שונה. בדרך כלל, בבית הדרישה היא להעיד על מגורים, ולא דוקא לילות. אך, ישנה זכות, השמורה למערער, לדרוש בירור יותר יסודי ביחס ללילות. אם טוען כך, מחדש מר זוטרא, טענתו טענה.⁶ ואין להקשות, דכל אדם יהא נאמן לטעון "לא קניתי" במיגו, דאי בעי טעין "לא גרתי שם בלילות", דזהו מיגו להוציא, דהרי סו"ס מוחזק לפנינו בימים (שער משפט).

ג. בלעדיות

תנאי נוסף לחזקה למדנו בגמ' מסוגית "שכוני גוראי" (דף כט:). הרא"ש מפרש, שטענה זו היא, שהחזקה של המחזיק לא היתה בלעדית, כלומר, שהמערער גר עמו ביחד, ולכן לא מיחה. הרמב"ם והרי"ף פירשו

6. ועי' חידושי ר' שמעון שקופ, שביאר כן בדברי הרמב"ם.

אחרת את הסוגיה. לדעתם, "שכונני גוואי" פירושו: "הייתי בארץ רחוקה". מתוך שיטת הרמב"ם בענין של שלמות ורציפות, שמוטל על המחזיק להוכיחה מיום ליום, ואף בלילות, יש, לכאורה, להסיק, שגם את הוכחת הבלעדיות של החזקה יש להטיל על המחזיק.

בנקודה זו אין לנו בפירוש ברור בדעת רבינו, שהרי פירוש הסוגיא לדעתו היא אחרת. אולם, יש, לכאורה, להביא ראיה לשיטתו בענין הבלעדיות.

רבינו יונה מפרש הסוגיא אחרת - "אנא בשכונני גוואי" - הייתי בארץ מרחקים - במקום, שלא עלתה חזקה כנגדו. לדעת רבינו יונה, חובת ההוכחה, ש"אינה חזקה, עד שיהא עמו במדינה" מוטלת על המחזיק. הרא"ש (סי' ו) חלק עליו, שאין צריך להביא ראיה: "כיון שזה החזיק בשופי ג' שנים, והחזקה נשמעת אפילו במדינה אחרת, עליו לברר, שהיה במקום, שלא היתה מחאתו נשמעת, אם היה מוחה, ולכך נמנע מלמחות".

מדברי רבינו (יא, ב) מבואר כהרא"ש:

"לפיכך, אם היתה מלחמה ושכוש דרכים בין המקום, שהיה בו ראובן, ובין המקום, שהיה בו שמעון - מוציאין אותה מתחת ידו".

דוקא כאשר הדבר ידוע, אך, טענה בעלמא - אין בכוחה להפריך חזקה. בהסבר הדבר נראה, שהראשונים לשיטתם. רבינו יונה, הרואה את החזקה כהוכחה - יש לו לברר את הראיה שלו - "זיל ברור אכילתך" (כדפסק רב נחמן). אך, לרא"ש ולרבינו, שהחזקה היא המשך המוחזקות, כל שיש לו חזקת ג' שנים - על המערער להוכיח שלא היה עמו במדינה, כשם שעליו להוכיח, שמחה בדין.

לאור זאת, יש לומר, שאם אכן טען המערער "לא דרת פה בשלמות", כפי שהרא"ש מפרש בסוגיית "שכונני גוואי" - יודה הרמב"ם, שיש לו זכות לטעון כן, וכן הבין הרמ"א בסי' קמ, שהעתיק דברי הרא"ש, ולא ציין, שיש מחלוקת בדבר. וכפי שביאר ה'קצות', (קמג, ב) "שכשם שצריך עדים לחזקתו - כך צריך עדים על מהות (=בלעדיות) חזקתו".

5. חזקה הראויה לקניין

התוס' בב"מ (דף ח: ד"ה או) הניחו יסוד בדיני חזקות: "דאי אפי' לחודיה לא קני (מצד דיני קנינים) סברא הוא, דאפילו מוחזק

נמי לא הוי". כלומר, כל חזקה בממונות, שענינה ההנחה, שמצב נתון הוא אכן האמת ההלכתית, צריך לנבוע מתוך מצב קנייני הקודם לו. כאשר לנגד עינינו יש מצב שאיננו "קנייני", אין לראות במוחזקות המשך של מצב נתון.⁷ והנה, יש לחקור, לאור זאת, מה קורה בחזקת ג' שנים, האם הוי חזקה הראויה לקניין?

מדברי הריטב"א בריש פ' חזקת הבתים יש לפשוט, שחזקת ג' שנים איננה חזקה הראויה לקניין. וז"ל:

"כל החזקות הנזכרות כאן הם חזקות של ראייה דאוקמה במקום שטר ועדים, ואין זו חזקה דקניין, הנזכרת בנכסים, שיש להם אחריות, ואינן דומות זו לזו כלל, דאילו חזקת קניין הוא תיקון בגופה של קרקע, כדתנן: נעל גדר ופרץ כלשהו - הרי זו חזקה (ב"ב מו.), ואכילת פירות אינה קונה, כדבעינן למימר לקמן בפרקין. ואילו חזקת ראייה היא להיפך, דתקון אינה ראייה, וכדאמרינן לקמן: מימר אמר: כל שיבי דכרבא לעייל בה, ואין חזקה אלא אכילת פירות בשופי, כדרך שהבעלים אוכלים".

אולם, רבינו חולק על הריטב"א:

"היתה הקרקע צחיח סלע, שאין בה לא גדר ולא פירצה, ואינה בת זריעה, הרי החזקה, שקונה אותה - שטיחת פירות... המוכר שדה לחכירו, ונכנס בה הלוקח וזרעה, או נרה, או שאסף פירות האילן וכיו"ב בדברים האלו - קנה".⁸

ביאור מחלוקת הרמב"ם והריטב"א פשוט לאור כל האמור לעיל. הריטב"א החזקה היא ראייה, וכהוכחה, שעומדת במקום שטר, אין שום קשר בינה לבין "מוחזקות", שצריכה להיות ראויה לקניין. לכן, בקניין חזקה אכילת פירות איננה קניין. אבל, כראייה היא מהווה הוכחה (ולדוגמא, בענין שבועת היסת, הריטב"א הוא מאלה הסוברים, שאין צורך בשבועה בחזקת ג' שנים, שהרי, החזקה במקום שטר עומדת). לעומת זאת, הרמב"ם סבור, שהחזקה היא המשך של המוחזקות, ובזה

7. ועי' באריכות באנציקלופדיה תלמודית ערך "חזקת ממון", כרך יד עמ' צב-צז, ועיי"ש,

שהביא, שהקצות ר"ב, סק"ז חולק על יסוד זה. 8. ספר קניין, הל' מכירה פ"א, הל' טו-טז.

כוחה. ממילא, צריכה היא להיות ראויה לקנין. ואם מצאנו, שאכילת פירות ג' שנים מהווה חזקה, אין זה, אלא מכח העובדה, שעצם הכניסה הראשונית לקרקע היתה בדרך של קנין. אלא, שכאשר אין המוכר לפנינו ומכחיש את עובדת המכירה, זקוקים אנו למצב קבוע, של "זמן מרובה" על מנת להוכיח את המוחזקות. נמצא - שחזקת ג' שנים לרמב"ם, טיבה ויסודה מכח חזקת מטלטלין, אלא, שזה בא רק לאחר זמן מרובה, וכוחה נודע מכח היותה ראויה לקנין, ככל החזקות האחרות.

6. סיכום

- א. הקרקע עומדת בחזקת בעליה מכח הסברא, שיש לקרקע דרכים רבות, שבהן משתמשים בה מלבד מכירה.
- ב. לכן, רק בזמן מרובה הופכת החזקת הקרקע ל"מוחזקות" כעין מטלטלין - ומן התורה.
- ג. מכח זאת, יש להשבע היסת על החזקה, שהרי איננה הוכחה גמורה, אולם, גם ללא טענה - החזקה יוצרת מצב משפטי, שנאמנים עליו אף בטענת שמא נגד ברי (חזקה בלא טענה).
- ד. תקנת חכמים יצרה דפוס של זמן מרובה - שלש שנים, וממילא, פחות יום איננה חזקה, וכן, יש צורך ברציפות, וישנה זכות טענה להוכחת רציפות בבתים גם בלילות, וכן, זכות לבלעדיות. לעומת זאת, אין צורך בהוכחה, שהמערער שמע, אלא כאשר החזקה שלמה - טענת המערער, שלא שמע, טעונה הוכחה.
- ה. עפ"י הרמב"ם, חזקת ג' שנים היא חזקה, הראויה לקנין, שהרי אכילת פירות קונה, וממילא, החזקה, שבאה בעקבותיה, מהווה חזקה הראויה לקנין.

במשפט אחד: החזקה הינה מצב משפטי - ולא הוכחה - המקביל לחזקת ממון במטלטלין, כאשר הזמן המרובה הופך את התפיסה בקרקע למוחזקות, שלגביה כל המוציא - עליו הראיה.

כך היא שיטתו של רבינו - ודבריו ראויים למי שאמרם.